

Posudok na habilitačnú prácu

Názov habilitačnej práce: Analýza vnímania znalosti anglického jazyka ako súčasti interkultúrnej kompetencie

Autorka: Mgr. LUCIA DANČIŠINOVÁ, PhD.

Študijný program:

Vedecký odbor: Cudzie jazyky a kultúry

Školiace pracovisko: Inštitút anglistiky a amerikanistiky

Práca bola odovzdaná: v r. 2022, v Prešove.

Rozsah 106 s.

Hodnotenie práce

Zorientovanie sa autorky v danej problematike, náročnosť témy

Autorka v predloženom výskume vychádza z esencialistických pozícií (jazyk ako integrálna časť kultúry a vv.; s. 10) a hlavný cieľ práce formuluje na s. 54 ako: „poskytnutie reálneho stavu a úrovne prijatia idey prepojenia interkultúrnej komunikačnej kompetencie a CJ výučby ako spôsobu rozvoja mäkkých zručností pre prax v globálnom prostredí“. Ako predmet výskumu zvolila aktuálnu a potrebnú tému, zameranú na vnímanie znalosti anglického jazyka (ďalej AJ) ako súčasti interkultúrnej kompetencie (ďalej IK), ktorú skúma dvojdomo:

I. teoreticky (ako syntézu rôznych interpretácií kultúry, interkultúrne kompetencie a pod. a

II. prakticky, v dvoch analytických polohách: 1. na podklade kvantitatívneho výskumu študentských postojov a preferencií a na 2. podklade diskurznej analýzy vybraného súboru piatich VŠ učebníc, venovaných problematike IK v nefilologických odboroch.

Habilitačná práca v rozsahu 106 s. je rozdelená pomerne minimalisticky do dvoch kapitol, ktoré sú členené do sústavy ďalších hierarchických podkapitol. V **prvej kapitole**, resp. časti práce sa autorka venuje teoretickému zázemiu výskumu, definíciám kľúčových pojmov (napr. kultúrnej inteligencie, IK, interdiskurzivite a diskurznej analýze – ďalej DA). Hoci ide o etablované termíny, zaradenie širšej debaty o nich nepovažujem za redundantné, nakoľko ide o synchronicky i diachronicky premenlivé termíny a je potrebná ich klarifikácia pre použitie v práci. Autorka však začína definovaním pojmu kultúra, čo považujeme azda až za príliš široký úvodný náhľad, vhodný skôr pre začínajúcich poslucháčov, pričom používa napr. aj definíciu bežného prekladového slovníka Merriam Webster (s. 12). Všeobecný slovník však prirodzene nemôže pojať celý sémantický významový obsah pojmu „kultúra“, len jeho čiastkové „pracovné“ chápanie, preto by som takýto široký úvod vynechala. V ďalších častiach kapitoly sa autorka dostáva za hranice kulturológie, k filozofickým a jazykovedným konotáciám pojmu „kultúra“ (cituje napr. Anzenbachera, Marcelliho, Štekauera a i.), čo možno hodnotiť len pozitívne.

Druhá časť práce (Materiál, metódy, analýza – pričom výraz „materiál“ v názve možno považovať za nepresný) prezentuje výsledky dvojzložkového výskumu: kvantitatívneho výskumu študentských preferencií a postojov (5. dotazníkov, spracovaných štandardnou štatistickou metódou v programoch Statistica a ANOVA), a DA vybraných VŠ učebníc pre vyučovanie IK. Takto štruktúrovanú prácu považujem za logickú a takto stanovený výskum považujem za realizovateľný a opodstatnený, hoci DA učebníc by mohla byť predmetom vlastného výskumu.

Teoretické zázemie výskumu

Autorka sa teoretickým východiskám výskumu venuje v prehľadnej kapitole 1. Úvahy o etymológii a filozoficko-spoločenských súvislostiach a premenách vnímania pojmu „kultúra“ (s. 12-22) možno považovať za obligatórny úvod pre všetky práce, zamerané na tému interkultúrneho výskumu, oceňujem však syntetizujúci vklad autorky. Na druhej strane by bolo možné vzniesť otázku, prečo cituje práve zvolené zdroje a nie mnohé iné kvalitné, medzi ktorými by som osobne rada videla práce prof. E. Mistríka.

Podkapitoly o IK a DA neprinášajú v zásade nové poznatky, skôr organizujú doterajšie skúmania k tejto téme. Oceňujem však podkapitolu 1.3, včleňujúcu výučbu IK do širšieho pedagogického kontextu výučby globálnych zručností, ako aj do príslušných národných a nadnárodných pedagogických dokumentov. Na druhej strane - originalitu predloženej syntézy (ktorú zmieňuje aj smernica PU) umenšuje skutočnosť, že s. 12-40 predkladanej dizertačnej práce sú identické so s. 3-28 autorkinej učebnice *Culture and Intercultural Communication – ESP & Academic Discourse* (2022), ktorú autorka nespomína ani v bibliografickom zápise ako publikáciu v tlači.

PROJEKT EMPIRICKÉHO VÝSKUMU (s. 54, kap. 2)

Teoretické podložie slúži ako východisko pre kvantitatívny výskum, ktorý prebiehal v r. 2020-22 a pozostáva z 5. dotazníkov pre Mgr. študentov predmetu Aplikovaný cudzí jazyk 1-3 (AJ) nefilologických odborov VŠ (poslucháčov ekonómie a manažmentu Fakulty manažmentu a ekonomiky a obchodu PU), skúmajúci metakognitívne, kognitívne a motivačné aspekty IK:

1.úvodný dotazník (distribúovaný 10.2. 2020-21.2. 2020, s. 55) monitoroval dostupný výskumný korpus, ktorý predstavovalo 106 študentov. Dotazník 1 bol písomne vypracovaný. Nakoľko bolo vypracovanie otázok dobrovoľné, v niektorých položkách sa prieskumu zúčastnilo len 71 respondentov (s. 62), čo v humanitných vedách môžeme považovať za subštandardné (elektronická učebnica pedagogického výskumu). Pri všetkých dotazníkoch by som odporučila prehľadnejšiu, napr. tabuľkovú deskripciu výskumného korpusu (pozri napr. s. 56), presne uvedený konečný počet otázok, resp. postojových tvrdení a celú podobu dotazníka priloženú v Prílohe.

Záveru výskumu 1. dotazníka: autorka potvrdila dominujúci záujem o anglický jazyk (86% zapísaných študentov), bolo by ale tiež zaujímavé uviesť napr. dvoj- až päťročné monitorovanie záujmu o AJ.

Respondenti hodnotili vlastnú znalosť AJ Likertovou škálou, pričom všeobecnú AJ hodnotili hodnotou 3 (s. 56), IK – 2,8 (s. 58) a obchodnú AJ – 3,3 (s. 57) (odporúča sa dávať párny počet možností (ovládam AJ výborne, skôr dobre, skôr slabo, slabo), aby sa predišlo favorizovaniu neutrálnej stredovej hodnoty, ku ktorému došlo vo všetkých troch otázkach). Zaujímam by ma aj modus a medián výpovedí, ktorý má spoľahlivejšiu výpovednú hodnotu. Namietam tiež voči

používaní výrazu „známka“ a nie hodnota – tu mohlo dôjsť k zafiltrovaní odpovedí, nakoľko respondenti si nemuseli kompetentne uvedomovať výkonové kritériá pre jednotlivé známky (udeľované na SŠ?), o čom svedčí aj nulová hodnota pri znalostiach obchodného AJ s hodnotou 1 (obchodná angličtina, s. 57), resp. pri sebahodnotení IK (s. 58). Na tomto mieste by ich sebahodnotenie vhodne doplnil napr. test integrovaných zručností, preukazujúci ich reálne schopnosti a znalosti.

Autorka si v Dotazníku 1 (D1) stanovila päť hypotéz, overujúcich faktory, ovplyvňujúce sebahodnotenie IK, medzi ktoré zaraďuje roky učenia sa AJ, a i., pričom potvrdila, že „roky učenia nemajú vplyv na hodnotenie vlastných schopností“, no všeobecnú AJ študenti považujú za východiskovú kompetenciu (s. 61). Zaujala ma však H4 – dokázaná súvislosť medzi sebahodnotením v AJ a jeho vplyvom na vlastné IK. Rovnako zaujímavé je vyvrátenie predpokladanej súvislosti medzi sebahodnotením vlastnej OE a jej vplyvom na sebahodnotenie IK. Tu by ma však zaujímali ďalšie možné zdôvodnenia zistení, dokázané napr. trianguláciou údajov - kvalitatívne, prostredníctvom interview s respondentmi, dotazníkom a korelácia medzi sebahodnotením a reálnym výkonom respondentov vo všetkých položkách. Za veľmi prínosnú považujem analýzu chápania IK u študentstva (s. 63).

1.a2. výskumný elektronický dotazník (D1 distribuovaný od 10-22.2. 2020 – 106 respondentov a D2 22.2.-1.3. 2021 – 147 respondentov, s. 65), monitoroval dostupný výskumný korpus ostatné parametre boli rovnaké ako v 1. korpuse. Na str. 64 však chýba opis výskumného korpusu, autorka priamo pristupuje k „Medziročnému porovnaniu časti D1 a D2, čo je máťúce. Ponúkané boli binárne odpovede s možnosťou „neviem“ (ot. 1,2,3), hoci v ot. 1 ide skôr o postoj, a preto by bolo potrebné využiť Likertovu škálu, ako v ot. 4. V ot. 2 a 3 nerozumiem, prečo sa nezisťovala vecná správnosť odpovedí – akú má výpovednú hodnotu kladná odpoveď na otázku, ak je definícia nesprávna? Zaujalo ma sebahodnotenie vlastných IK (s. 66), respondenti sa však opäť priklonili k strednej hodnote, k čomu došlo aj v D2 (s. 67). Pozitívne však vyznieva stúpajúca tendencia v chápaní prepojenia jazyka a kultúry (70,75% vs. 83%, s. 68).

3.a 4. výskumný dotazník (distribuovaný na začiatku LS 20/21, s. 68 – opäť chýba jeho presný opis, napr. išlo o výber z možností, škálu, otvorené otázky) sledoval dostupný korpus 125 respondentov, poslucháčov denného a 31 poslucháčov externého štúdia. Ak boli tieto dotazníky mienené ako paralelné, žiada sa zdôvodnenie, prečo boli denným a externým študentom zadané iné otázky. Aj grafické spracovanie výsledkov považujem za nekonzistentné – v Grafe 5 (s. 70) sa uvádza numerický počet študentov, v ostatných grafoch percentuálny podiel. Dotazníky však priniesli niekoľko nových zistení, napr. G1 - identifikáciu dôvodov pre subštandardný výkon poslucháča: neprikladanie dôležitosti znalosti CJ – 64%, hoci v ot. 1 až 99,2% označilo CJ ako dôležitú manažérsku kompetenciu (s. 69). Práve v tomto prípade by rozpor vysvetlila už zmieňovaná triangulácia údajov.

5. výskumný dotazník (dostupný korpus 177/349 poslucháčov denného i externého štúdia, 1. a 2. ročník; pri opise korpusu mám za to, že Graf 10 je redundantný pre predmet výskumu; s. 73) sledoval sebahodnotenie respondentov vo viacerých oblastiach (komplexne, gramatika, lexika...) a okrem iného aj ich očakávania od VŠ štúdia. Je zaujímavé, že medzi týmito nie sú exaktne spomenuté IK, inak je tu malá relevancia k predmetu predkladaného výskumu. Overilo sa však, že poslucháči svoje schopnosti AJ opäť hodnotia v rozmedzí strednej hodnoty 2,47 (s. 75). Za trochu „šalamúnsku“ považujem definíciu dostatočnosti (s. 76) – moje znalosti AJ stačia na to, na čo ich využívam. Možno ju totiž aj obrátiť – AJ využívam len na to, na čo moja

AJ stačí. Odporučila by som skôr deskriptory výkonu – napr. V AJ sa dokážem vyjadriť aj na neznáme témy, vyjadriť slušne nesúhlas, námietku, zvládnuť komunikačný kolaps a pod. 3 ot. (s. 76) nesúvisí s predmetom výskumu, zaujala ma však položka 6 (s. 79), v ktorej nefiguruje nadobudnutie alebo kultivovanie IK a zaujímalo by ma, prečo.

Štruktúra a proporčná vyváženosť práce

Členenie práce na dve kapitoly považujem za zbytočne zhutnené, jednotlivé výskumy mohli tvoriť samostatné kapitoly (rozhodne kapitola o DA VŠ učebníc, ktorú na s. 83 autorka pridáva k dotazníkovému výskumu stať „Diskurzálna analýza VŠ učebníc“. Túto kapitolu ale celkovo považujem za doplnkovú, nakoľko obsahuje len 5 strán a ponúka analytický základný náhľad na vybraných 5 učebníc. V zásade ale dobre zhodnocuje vnímanie znalosti AJ so súčasti IK tak, ako si to stanovuje v názve práce. Ďalšou výhradou je lepšie začlenenie podkapitoly 1.2.2.1 do celého kontextu práce a samozrejme, chýbajúca príloha s presným znením a podobou všetkých dotazníkov. Komplexne je však predkladaná práca logicky členená a prehľadná.

Jazyková a štylistická úroveň práce (dodržanie akademického diskurzu) a splnenie formálnych náležitostí (podľa smerníc PU):

Práca je napísaná v súlade s kritériami PU, kultivovaným odborným jazykom. Výhrady mám len voči kontinuálne prítomnej vágnosti vyjadrení a konštatácií, napr. na str.: 42 – (par.) *málokto* by dnes nesúhlasil, že AJ je svetový jazyk... – za náležitejšie považujem argumentáciu kvantifikovateľnými zdrojmi, napr. postojovými dotazníkmi, prieskumami a pod. Ďalej: Dotazník 1 sa skladal z *viacerých* častí... (s. 65). Rovnako namietam voči požívaniu vágneho výrazu „približne“ pri uvádzaní kvantitatívnych výsledkov (s. 80): *približne tretina študentov*...

Z lingvistickej a pedagogickej stránky na zváženie dávam aj výraz „knowledge of foreign language“ (v Summary práce spomenuté dvakrát) – a to na mieste, kde by som ja volila skôr výraz „competence“, „command“ a pod. Viem, že ide o zaužívaný výraz, no v súčasnosti sa CJ chápe skôr ako klastér vedomostí, zručností a kompetencií. A napokon, na str. 67 autorka zrejme mala na mysli vyššie „sebahodnotenie“ študentov. (nie sebavedomie).

Využitie zdrojov relevantnej odbornej domácej a zahraničnej literatúry, spôsob citovania

Autorka využíva impresívny zoznam sekundárnej literatúry (približne 120 zdrojov), ktorú náležite cituje v príslušnej sekcii, pričom sa výskumne opiera o viaceré aktuálne práce z domáceho pracoviska i iných národných (Zelenková, Pondelíková a i.) a nadnárodných pracovísk, čím vhodne nadväzuje na už prebiehajúci odborný diskurz k téme, ktorú kontextualizuje v súvislosti s ďalšími styčnými disciplínami, napr. lingvistikou, filozofiou a pod.

Originalita práce je na úrovni zhody 9.98% s inými prácami, pričom najvyššia zhoda je s inou prácou autorky (6, 44%), čo považujem za akceptovateľné. Je však povážlivé, že protokol o originalite nezmieňuje zhodu s autorkinou už zmieňovanou učebnicou z r. 2022.

Komplexný prínos práce

Autorka v predkladanom interdisciplinárnom výskume si je plne vedomá nemožnosti preskúmať problematiku vyčerpávajúco, ale len čiastkovo (s. 9). Predkladaný výskum však napĺňa znenie smernice PU: „Habilitačnou prácou autor preukazuje schopnosť spracovať zvolený odborný problém s medziodborovým prístupom a závermi. Na základe vlastného výskumu s využitím vedeckého odborného potenciálu má prinášať zásadné poznatky alebo teoretické východiská.“

Domnievam sa, že ja napriek zmieneným nedostatkom je možné závery výskumu považovať za originálne a okamžite použiteľné v praxi, resp. ďalšom výskume. V teoretickej rovine Dančišinová solídne syntetizuje súčasný diskurz k tematike prepojenia jazyka a kultúry, v praktickej rovine výskumne overuje postoje študentstva k tomuto spojeniu a sleduje aj ich vnímanie dôležitosti prepojenia kultúry a jazyka pre ich budúcu prax v zmysle potreby globálnych schopností. Výsledkom jej výskumu sú viaceré originálne závery, napr.:

-Študenti končiacich ročníkov sú si vedomí súvislosti medzi kultúrou a CJ, čo opodstatňuje zaradenie takéhoto predmetu do kurikúl,

- študenti sa hodnotili priemernou známkou, čo poukazuje na potrebu lepšej IK prípravy, a po absolvovaní takýchto kurzov sa dokonca hodnotili nižšie, čo indikuje ich lepšiu uvedomelosť problematiky,

-študenti rôznych typov štúdií potvrdili rozpor medzi vnímaním dôležitosti CJ pre ich prax, no i v očakávaní od štúdií na VŠ, kde prekvapivo IK úplne absentovali, čo poukazuje na malú uvedomelosť dôležitosti IK.

Prínosné sú aj marginálne časti práce – autorka napr. poukázala aj na skryté problémy vyučovania IK ako súčasť jazykového vzdelávania, napr. na skutočnosť, že vyučujúci nefilologických odborov sú často filológovia (s. 9), čím naznačuje ďalší možný smer výskumu, resp. pedagogického nastavenia týchto štúdií.

Otázky a námety, týkajúce sa obhajoby HP

Okrem otázok, zmenených v texte posudku sa prosím vyjadrite k nasledujúcim oblastiam:

Spracovanie dát:

1. V rámci overovania výskumného nástroja je štandardným postupom tzv. pilotný dotazník, na základe výsledkov ktorého je možné presnejšie nastavenie výskumného nástroja. Bol v predkladanom výskume využitý, ak nie, prečo?

Kvantitatívne údaje sa bežne overujú trianguláciou dát, napr. cez interview a osobný dotazník. Prečo sa autorka rozhodla využiť len kvantitatívne dáta? Môžeme ich považovať za reliabilné, napr. v Dotazníku 4: G1 – pri identifikácii dôvodov pre subštandardný výkon poslucháča: neprikladanie dôležitosti znalosti CJ – 64%, hoci v ot. 1 až 99,2% označilo CJ ako dôležitú manažérsku kompetenciu (s. 69). Práve v tomto prípade by rozpor vysvetlila už zmieňovaná triangulácia údajov.

Prečo autorka výskumu umožnila prvok dobrovoľnosti v niektorých otázkach, čím jej výskumný korpus klesol na 71 respondentov (s. 62), čo v humanitných vedách môžeme považovať za subštandardné (Elektronická učebnica pedagogického výskumu)?

Prečo sa autorka výskumu rozhodla pre sebahodnotenie poslucháčov „známkou“ (1-5) a nie napr. výkonovými štandardami, definovanými v CEFR?

Viacere otázky v dotazníkoch očakávajú skôr postojové ako binárne odpovede. Prečo autorka nevolila Likertovu škálu vo viacerých otázkach, zmieňovaných v texte posudku?

2. Na čom sa zakladá hypotéza, postulovaná na s. 54: diskrepancia medzi predstavou učiteľa o forme výučby pre prax a vnímaním reality medzi študentami? V súčasnosti totiž na Slovensku rastie záujem o tematiku pedagogického myslenia učiteľa – vie autorka širšie kontextualizovať túto tému, súčasných odborníkov/čky v tejto oblasti a stav výskumu?

3. Autorka strieda uvádzanie zaokrúhlenia na žiadne alebo 1 desatinné miesto, bežnejšie je ale zaokrúhlenie na 2 desatinné miesta. Aj v grafoch (napr. 5) neuvádza výsledky percentuálne, ale v počte jednotlivých respondentov, čo považujem za neštandardné. V prílohe práce chýba celé znenie a podoba dotazníkov. Môže tento postup autorka zdôvodniť, resp. dokumentovať podobu dotazníkov?

Štruktúra práce a výsledky výskumu:

4. V odbornom diskurze sa zvyčajne uvádza aj kapitola „diskusia“, v ktorej autor/ka konfrontuje vlastný výskum s inými prebiehajúcimi, alebo už realizovanými (medzi)národnými výskumami. Môže sa autorka vyjadriť, prečo sa v kapitole 2.3 (s. 89) rozhodla nezaradiť komparáciu s inými analogickými výskumami s tu prezentovanými výsledkami?

Celkové hodnotenie

V kontexte globalizácie a internacionalizácie štúdia si autorka vybrala mimoriadne spoločensky potrebnú tému, v práci je evidentné jej zaniechanie pre túto oblasť, čo mimoriadne oceňujem. Tiež spracovala dáta a interpretovala výsledky na akceptovateľnej úrovni. V práci sa však vyskytujú aj niektoré nejasné miesta, preto habilitačnú prácu **odporúčam** na ústnu obhajobu v predloženej podobe, počas ktorej autorku poprosím vysvetliť, resp. spresniť koncepčné a obsahové detaily. Po objasnení týchto miest a zodpovedaní otázok odporúčam autorke **udelit' titul docent (doc.)**.

10. 1. 2023, Banská Bystrica

doc. PaedDr. J. Javorčíková, PhD.

